

דף קס"ח

הטילו את שכר הסופר על האשה כדי שלא ישהה שכר הסופר שכתב את הגט, הוא מפני שכתוב : "וְכָתַב לָהּ סֵפֶר פְּרִיִּת וְנָתַן בְּיָדָהּ". והיום אין נוהגים כך אלא נהגו שהאשה נותנת שכר מפני שחכמים הטילו על האשה לשלם לסופר מפני שהבעל ישהה את כתיבת הגט בשביל שאינו רוצה לשלם את השכר והאשה תתעגן²⁴⁷.

הלוח נותן שכר גם בעיסקא הגמרא מבארת את החידוש במה שכתבה המשנה לגבי השכר לסופר, שבכתיבת שטר חוב הלוח נותן את שכר הסופר, להשמיע שהלוח נותן את שכר הסופר בשטר של 'עיסקא', מעות למחצית שכר. ולגבי שכר של שטר מכירה הלוקח נותן שכר, החידוש שהדין כן אפילו במוכר שדהו מפני רעתה, שיש בה מום גדול או שהיא רחוקה ממנו. ולגבי שטר אירוסין שהחתן נותן שכר, להשמיע שכן הדין אפילו אם הוא תלמיד חכם שנזח לחמיו בכך שהוא משיא בתו לתלמיד חכם. ובשטר אריסות וקבלנות המקבל נותן שכר, להשמיע שהוא שהדין כן אפילו בשדה בורה, שצריך להובירה שנה או שנתיים ועדיין אין ריוח למקבל.

בבבל פירשו שטרי בירורין שטרי טענות ר"י ב"א א' זבל"א שני סופרי הדיינין היו כותבים את טענות אנשי הריב כדי שלא יהיו טוענים וחוזרים וטוענים, ועל פי אותן טענות הדיינים פוסקים את דינם. רב ירמיה בר אבא אמר, כשזה בורר לו דין אחד וזה בורר לו אחד ושניהם בוררים שלישי, היו כותבים בשטר פלוני בירר לו דין פלוני ופלוני בירר לו את פלוני.

לד"ה כופים על מדת סדום ורשב"ג סובר מבארת הגמרא את מחלוקת תנא קמא ור"ש בן גמליאל, שלתנא קמא שניהם נותנים שכר וכותבים שטר בירורין אחד לשניהם, שאינו יכול לכוף חברו שיהיה לו שטר לבדו, שכופין על מידת סדום. ורבן שמעון בן גמליאל סובר בסתם כופים על מידת סדום, אלא שזו אינה מדת סדום שיכול לומר איני רוצה שזכותי תהיה בשטר אחד עם מפני שאתה דומה עלי כאריה אורב. כיון שאתה איש מריבות, כל שעה שתראה את השטר ותראה את טענותי תבא עלי בעלילות טענותיך הכתובות בו ונבא לידי מריבה.

247 לא גורסים אידי דתנא רישא כו' ושיבוש הוא ויש מפרשים שנאמר על השובר שהיא נותנת את השכר ולא הבעל ואידי דתנא רישא בו משום גט שהבעל נותן שכר תנא נמי בו בובר ולא דוקא. ואין זה שיטת הגמרא לשנות בו שקר משום הרישא. רשב"ם.

מי שפרע מקצת חובו והשליש את שטרו, המלוה והלוה מסרוהו ביד שלישי²⁴⁸, ואמר לו אם לא אתן לך מכאן ועד יום פלוני תן לו שטרו. הגיע זמן ולא נתן רבי יוסי ואומר יתן, רבי יהודה ואומר לא יתן.

גמרא

לר' יוסי אסמכתא קניא ולר' יהודה הגמרא מפרשת את מחלוקת רבי יוסי ורבי יהודה אסמכתא לא קניא
 שלרבי יוסי 'אסמכתא קניא', אדם שמבטיח לחבירו דבר על מנת שיעשה דבר לעתיד וסומך בלבו בשעת התנאי שיוכל לקיים את הדבר כשיגיע הזמן, וכשהגיע הזמן נאנס ולא יכול לקיימו אינו נתפס בתנאו ולא יפסיד בכך. ולרבי יהודה 'אסמכתא לא קניא'²⁴⁹. ואמר רב נחמן בשם רבה בר אבוחינאי שאמר בשם רב הלכה כרבי יוסי. וכאשר באו לפני רבי אמי דיני אסמכתא, כמה פעמים רבי יוחנן לימדנו שהלכה כרבי יוסי ואיך אומר שאסמכתא לא קונה? ואומרת הגמרא שאין הלכה כרבי יוסי אף על פי שנימוקו עמו, אלא אסמכתא לא קונה^{250 251}.

משנה

מי שנמחק שט"ח מעמיד עליו עדים מי ששטר חובו נמחק מעצמו שנטשטש או שנפלו ובא לר' ב"ד ועושים לו קיום עליו מים, מעמיד עליו עדים היודעים מאימתי נכתב ומה כתוב בו והם עושים לו קיום בפני בית דין וכותבים לו מה שהיה כתוב בשטר²⁵². ובא לפני בית דין²⁵³ ועושים לו קיום איש פלוני בן פלוני נמחק שטרו ביום פלוני ופלוני ופלוני עדין. המקיימים כותבים פלוני נמחק שטרו שהיה כתוב ביום פלוני ופלוני היו העדים שהיו חתומים בו²⁵⁴. ואחר כך המקיימים

248 שהרי טורח היה להם לכתוב שובר וסמכו על השליש: רשב"ם.

249 ודיני אסמכתא מפורשים בב"מ בפ' איזהו נשך (דף סו:). ובפ' המקבל (שם קד:). רשב"ם.

250 אלא אם כן קנו מיניה בבית דין חשוב ובדלא אניס כדאמר במסכת נדרים (דף כז). רשב"ם.

251 תוס' כתבו שגורסים אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוחינאי אין הלכה ולא גורסים הלכה כר"י. וכן משמע בפרק ד' נדרים ההוא דאזיל ואתפס זכוותיה בב"ד אמר אי לא אתינא עד ל' יומי ליבטלו זכוותיה ולא בא, אר"ה בטילן זכוותיה. והק' מר"נ שא' אין הלכה כר' יוסי שאמר אסמכתא קניא. והק' תוס' מהגמ' בפ' איזהו נשך (ב"מ דף סו. ושם) ומה א' מניומי החזירני אדרבה רבה בר אבוחינאי רבו החזירו. ועוד הקשה ר"ת מר"ה שא' שם אסמכתא קניא ואיך הקשה בנדרים (דף כז:). ממה שאר"נ אסמכתא לא קניא והרי הוא סובר שקונה. ומתוך ר"ת שאפילו אם בכ"מ אסמכתא לא קונה שם באיזהו נשך קונה יותר משום דעשה לו טובה שהלוה לו וגומר בדעתו להקנותו יותר, ועוד שמלוה תופס. ותוס' הק' שגם במה שאר"נ עשה לו טובה. ועוד י"ל לרב הונא שכל אסמכתא שאין דעת כל אחד ואחד שתהיה האסמכתא, ואין אומרים כלל אלא להסמיך חברו על דבריו. אבל שם אין זה להסמיכו על דבריו אלא הלוהו לגמרי ע"מ שתשקע בידו אם לא יפרעו עד שלש שנים. ומטעם זה מתורץ גם לרב נחמן. תוס'.

252 רשב"ם ותוס' מפ' שהדבר מועיל שעושים אותו מלוה בשטר בעדות שבשביל החתומים הבאים אחרי כן לא היה אלא מלוה ע"פ, ובית דין עושים את קיום השטר ולא כפי' רשב"ם שהעדים עושים אותו. תוס'.

253 נקט דוקא בב"ד שבכחם להפקיע ממון וכן לקמן מדובר שמביא עדים על ההיא דמי שפרע קצת חובו בגמרא מקרעין את השטר כו'. תוס'.

254 רשב"ם פירש החתומים בשטר, ונראה לר"י שמוזכרים גם את העדים שהעידו שראו אותו השטר שאם הלוה ירצה היום או למחר לפסלם שיוכל לפסלם. ותימה אם צריך לכתבם שהרי הג' אינה מזכירה אותם וצ"ע בתיקון שטרות. תוס'.

במותב תלתא הוינא והוציא פלוני שנינו שהקיום של השטר הוא שכותבים 'במותב
 תלתא הוינא אנו פלוני ופלוני ופלוני הוציא פלוני בן שטר מחוק ביום פ' ופ' ופ' עדין
 פלוני שטר מחוק לפנינו ביום פלוני ופלוני ופלוני עדין ²⁵⁶. ואם כתוב בו הוזקקנו
 לעדותם של עדים ונמצאת עדותם מכוונת גובה ואינו צריך להביא ראיה, ואם לא
 צריך להביא ראיה. אם הבית דין המקיימים חקרו את העדים החתומים בו להעיד
 על חתימתם ונמצאו דבריהם מכוונים גובה מהזמן הראשון, ואם לא צריך להביא
 ראיה אחרת על הזמן ועל סכום המעות ועל כל מה שהיה כתוב בשטר.

אם השטר נקרע על ידי אדם, פסול. ואם נתקרע מעצמו, כשר. נמחק או נטשטש
 אם רישומו ניכר כשר. רב יהודה אמר הכוונה בנקרע שנקרע קרע של בית דין,
 ונתקרע הכוונה לקרע שאינו של בית דין. ורב יהודה אמר שקרע של בית דין הוא
 מקום עדים ומקום הזמן ומקום התורף, ואביי אמר שתי וערב.

אביי א' לבעלי השדות שהערבים אנסום הגמרא מביאה מעשה בערבים שבאו
 למכור שאין כותבים שני שטרות לשדה אחת לפומבדיתא שהיו אונסים למכור להם
 קרקעות והיו כופים את בעלי השדות לתת להם גם את השטרות כדי שלא יוכלו
 לערער על המכירה. ובעלי השדות באו לפני אביי ואמרו לו יראה מר את השטר
 מה כתוב בו קודם שיאנסו אותנו לתת את השטר. ויכתוב לנו שטר אחר עליהם
 כדי שאם יאנסו אותנו לתת שטר אחד ישאר בידינו שטר אחד ²⁵⁷. ואמר להם אביי
 מה אעשה, הרי רב ספרא אמר שאין כותבים שני שטרות על שדה אחת שמא
 הלוקח שקנה שדה זו באחריות ובעל חוב של המוכר יטרוף אותה ממנו יטרוף
 מהלקוחות ויחזיר להם שטר אחד ²⁵⁸, ויחזור ויטרוף מלקוחות אחרים בשטר השני.

וכשהפצירו בו א' לסופר שיכתוב וכאשר הם המשיכו להפציר בו אמר אביי לסופר
 להם וימחק וחזור ויכתוב שלו, לך כתוב להם שטר ומחוק אותו ואחר כך
 כתוב על המחק, והעדים יחתמו על הנייר. והם לא יתנו לב שהשטר הוא פסול
 ואני איפטר מהם. ואמר רב אחא בר מניומי לאביי אולי לא ימחקו את השטר היטב
 משום שירצו לכתוב עליו, והרושם ראשון יהיה ניכר. וילכו וימחקו את הכתב
 השני וישאר הרושם של הראשון ניכר וכשר ²⁵⁹. ואמר לו אביי לא אמרתי לכתוב

255 רשב"ם.

256 הוציא שטר מחוק לפנינו שהיה כתוב ביום פלוני ופלוני לזה וכו' ופלוני היו העדים שחתומים בו. רשב"ם.

257 ולזמן מרובה אם תהיה ידינו תקיפה נערער על שדותינו ונקחם מיד הלוקחים אותם מיד הערבים. רשב"ם.

258 כדי לגבות בו מן המוכר. רשב"ם.

259 רשב"ם כ' שנ' שרב אחא בר מניומי חשב שאביי א' לסופר שיכתוב להם שטר טוב ואח"כ ימחקו אותו ושוב
 יכתוב על המחק והעדים יחתמו על הנייר. ושמא לא ימחקו היטב, והרושם הראשון ניכר וכשר שהראשון לא על
 המחק נכתב והוא כנטשטש שא' לעיל רישומו ניכר כשר. רשב"ם.

שטר גמור ולמחוק אותו, אלא אמרתי רק לכתוב אל"ף בי"ת בעלמא. אמרתי לכתוב ולמחוק דברים בטלים, כדי להפטר מהם.

בא וא' אבד שט"ח אין כותבים לו בד"א בשטרי הגמרא מביאה את מה ששנינו הרי שבא הלואה אבל בשטרי מו"מ כו' חוץ מאחריות ואמר אבד שטר חובי, וכתבו לי אחר

תחתיו²⁶⁰. אע"פ שאמרו עדים אנו כתבנו וחתמנו ונתננו לו, ואין לומר שכתב

ללוות ולא לזה, אין כותבין לו את השטר. במה דברים אמורים בשטרי הלואה²⁶¹

אבל שטרי מקח וממכר כותבין חוץ מן האחריות שבו. אם עדים אמרו כתבנו

ונתננו לו כותבים לו שטר אחר חוץ מהאחריות שבו²⁶². רבן שמעון בן גמליאל

אומר אף שטרי מקח וממכר אין כותבין, מפני שרשב"ג סובר שאותיות נקנות

במסירה²⁶³. וחוששים שמא לאחר שכתב ונתנו לו את שטר המכירה הלוקח החזיר

למוכר את השטר וחזר לו מקחו. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר, הנותן

מתנה לחברו והחזיר לו את השטר חזרה מתנתו, וחכמים אומרים מתנתו קיימת.

אלא אם חזר ומכרה או נתנה לו בקנין גמור או בשטר חדש כדין לוקח ומוכר

260 ככל הכתוב בראשון וכגון שאין לו עדים שאבד ממנו. רשב"ם.

261 אפילו אם באו לכתוב חוץ מאחריות שבו אין כותבים שיבוא לטרוף מב"ח ושמא הראשון לא אבד או שמא חזר ומצאו. רשב"ם.

262 מאחר שאמת הדבר שזה הקרקע קנוי לו והוא ירא פן ישתקע הדבר ויערערו עליו שלא כדין כותבין לו שטר מקח בלא אחריות כדמפרש לקמן (דף קסט): שטרא דנן דכתבנוהי דלא למיגבי ביה לא ממשעבדי ולא מבני חרי כו': רשב"ם.

263 כמו שאומרים לקמן לגבי מתנה. רשב"ם.

